

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU KOGUDESSE KUULUVATE TEOSTE REPRODUTSEERIMISE JUHEND

I ÜLDSÄTTED

1. Käesolev juhend määratleb Eesti Rahvusraamatukogu kogudesse kuuluvate teavikute reprodutseerimise tingimused ja korra:
 - 1.1. teostele, mille autoriõiguse tähtaeg ei ole lõppenud tulenevalt "Autoriõiguse seadusest";
 - 1.2. teostele, mille autoriõiguse tähtaeg on lõppenud.
 - 1.3. teostele, mille reprodutseerimise eesmärk on äriline, avaldamine, näitustel eksponeerimine jmt.
2. Täiendavalt käesolevale juhendile tuleb juhinduda järgmistest õigusaktidest ja lepingutest:
 - 2.1. eraarhiividesse kuuluvate arhiivalide kasutamiskiirangud tulenevad "Arhiiviseadusest", "Isikuandmete kaitse seadusest" ja arhiivi annetajatega sõlmitud lepingutest;
 - 2.2. litsentseeritud andmebaaside kasutustingimused tulenevad litsentsilepingutest. Kasutustingimused avaldatakse juhendumiseks Eesti Rahvusraamatukogu kodulehel.
3. Käesolevas juhendis kasutatakse mõisteid järgmises tähenduses:
 - 3.1. reprodutseerimine - ühe või mitme ajutise või alalise koopia tegemine teosest või teose osast mis tahes vormis või mis tahes viisil;
 - 3.2. teose vaba kasutamine – autoriõigusega kaitstud teose reprodutseerimine autori nõusolekuta seaduses ettenähtud juhtudel ja tingimustel.
4. Eesti Rahvusraamatukogus on kasutusel järgmised reprodutseerimise viisid:
 - 4.1. reprograafiline reprodutseerimine, mis seisneb valguskopeerimises;
 - 4.2. digitaalne reprodutseerimine, mis seisneb:
 - 4.2.1. digiteerimises, mis tähendab analoogkujul esineva informatsiooni esitamist digitaalsel kujul ja digitaalkoopia salvestamist;
 - 4.2.2. informatsiooni teisendamises, mis tähendab digitaalse informatsiooni ülekandmist samalaadsele või uuele andmekandjale, uude vormingusse või süsteemikeskkonda;
 - 4.3. fotograafiline reprodutseerimine, mis seisneb mikrofilmimises.

5. Eesti Rahvusraamatukogus valmistatavate koopiate liigid on:
 - 5.1. tagatiskoopia – koopia, mille eesmärgiks on tagada talletatud informatsiooni pikaajaline säilimine rahvusteaviku säilituseksemplari või arhivaali kahjustumise või tõenäolise hävimise korral. Tagatiskoopia võib olla mikrofilmil või digitaalsel kujul. Tagatiskoopia arhiveeritakse ja seda ei kasutata lugejateeninduses;
 - 5.2. kasutiskoopia - koopia, mille eesmärgiks on vältida ja ennetada rahvusteaviku säilituseksemplari, arhivaali või tagatiskoopia kahjustumist ja kadumise tõenäosust või asendada kasutamiskõlbmatu, hävinud või kadunud teavik. Kasutiskoopia võib olla mikrofilmil, magnetlindil, digitaalsel kujul või paberil. Kasutiskoopiat kasutatakse lugejateeninduses;
 - 5.3. tehnilise protsessi lahutamatu ja olulise osana tekkinud tehnilisi ja varukoopiaid digitaalsel reprodutseerimisel ei loeta iseseisvateks koopiateks.
6. Teavikud, mille reprodutseerimine on lubatud üksnes peavarahoidja loal:
 - 6.1. teavikud, millest on juba valmistatud kasutiskoopia mikrofilmil või digitaalselt. Tellimus täidetakse varem valmistatud koopia alusel;
 - 6.2. rahvusteaviku säilituseksemplarid ja haruldaste raamatute kogus säilitatavad teavikud;
 - 6.3. tagatiskoopiate kogus säilitatavad mikrofilmid;
 - 6.4. halvas füüsilises seisundis teavikud, kui kopeerimine võib halvendada nende füüsilist seisundit (varustatakse märkusega "Mitte kopeerida").
7. Punktis 6 nimetatud peavarahoidja luba ei ole vaja taotleda:
 - 7.1. pisitrükiste ja tehnikakirjanduse erilaadide arhiivkogusse kuuluvate teavikute kopeerimiseks. Tellimus täidetakse reprograafilise reprodutseerimise teel;
 - 7.2. punktis 8 nimetatud nimekirjadesse kuuluvate teavikute kopeerimiseks. Tellimuse laekumisel reprodutseeritakse teavik väljaspool tööde teostamise järjekorda ainult kaanest kaaneni (tervikteosena). Trükisest valmistatakse digitaalne tagatis- ja kasutiskoopia 10 tööpäeva jooksul.
8. Eesti Rahvusraamatukogu kogudesse kuuluvate teoste plaanipärane reprodutseerimine kogude terviklikkuse, säilimise ja juurdepääsu loomise eesmärgil toimub peavarahoidja poolt kinnitatud nimekirjade alusel, milles mikrofilmimisele ja digiteerimisele kuuluvad trükised on esitatud tööde teostamise järjekorras. Nimekirjad avaldatakse Eesti Rahvusraamatukogu kodulehel üks kord aastas.
9. Tervikteostest (v.a. artiklid) reprodutseerimise teel tekkinud uued teavikud võetakse kogude täiendusena arvele vastavalt "Eesti Rahvusraamatukogu kogude arvestuse juhendile". Tagatis- ja kasutiskoopiate valmistamine akteeritakse, olenemata sellest, kas koopia valmistatakse punktis 8 nimetatud tööde käigus või tellimuse alusel:
 - 9.1. kõigist üksikteostest või teavikutest valmistatud koopiaid käesoleva juhendi lisa 1 toodud aktiga;
 - 9.2. ajalehtedest valmistatud koopiaid mikrofilmil, mis valmistatakse punktis 8 nimetatud nimekirjade alusel, koondaktiga, mille kohustuslikud elemendid on: väljaande nimetus, ilmumise periood, mikrofilmi number, kaadrite arv ja karbi number;

- 9.3. aktide alusel võetakse reprodutseerimise teel tekkinud uued teavikud arvele kogude täiendusena. Aktide kohta peetakse registrit ning need säilitatakse tähtajatult kogude arenduse osakonnas.
10. Tellimusi kopeerimistöodele saavad esitada Eesti Rahvusraamatukogu lugejad ja juriidilised isikud vastavalt käesolevas juhendis sätestatud tingimustele.
11. Reprodutseerimiseks ilma teenindaja vahenduseta paigutatakse lugemissaalides asuvatele kopeerimisseadmetele teave "Autoriõiguse seadusest" tulenevate nõuete kohta (lisa 4).
12. Isiklike tehniliste vahendite kasutamiseks digitaalseks ja fotograafiliseks reprodutseerimiseks tuleb lugejatel taotleda teenindaja luba, kes lähtub loa andmisel käesolevas juhendis sätestatud tingimustest. Pildistamisel ei tohi kasutada välkvalgust.
13. Koopiate tellimislehed autoriõigusega kaitstud teostest (lisa 2) süstematiseeritakse teoste autorite nimede alfabeedis ja neid hoitakse Eesti Rahvusraamatukogu arhiivis. Tellimislehtede lisana säilitatakse tellimiskirjad ning autori, teda esindava organisatsiooni või õiguste omaja kirjalikud load.

II AUTORIÕIGUSEGA KAITSTAVATE TEOSTE REPRODUTSEERIMINE

14. Teosed, millele tekib autoriõigus (AutÕS § 4 lg 3):

- 14.1. ilukirjandus-, publitsistika-, poliitika, haridusalased jms. kirjalikud teosed;
- 14.2. teaduslikud ja populaarteaduslikud kirjalikud ja kolmemõõtmelised teosed (monograafiad, artiklid, teadusliku töö aruanded, plaanid, skeemid, testid jms.);
- 14.3. arvutiprogrammid, mida kaitstakse nagu kirjandusteoseid. Kaitse laieneb arvutiprogrammi mis tahes väljendusvormile;
- 14.4. kõned, loengud, ettekanded, jutlused jm. teised suulised teosed;
- 14.5. stsenaariumid ja stsenaariumi plaanid, libretod;
- 14.6. draama- ja muusikalised draamateosed;
- 14.7. muusikateosed tekstiga ja ilma tekstita;
- 14.8. koreograafiateosed ja pantomiimid;
- 14.9. audiovisuaalsed teosed;
- 14.10. maalikunstiteosed, graafikateosed, trükikunstiteosed, joonistused, illustratsioonid;
- 14.11. skulptuurteosed;
- 14.12. arhitektuurne graafika (joonistused, eskiisid, skeemid, joonised, plaanid, projektid jm), projekti sisu lahtimõtestavad seletuskirjad, tekstilisad;
- 14.13. tarbekunstiteosed;
- 14.14. disaini- ja moekunstiteosed;
- 14.15. fotograafiateosed ja fotograafiaga analoogilisel viisil saadud teosed, slaidid ja slaidifilmid;
- 14.16. kartograafiateosed (topograafilised, geograafilised, geoloogilised jt kaardid, atlased, maketid);
- 14.17. õigusaktide projektid;
- 14.18. standardid ja standardite kavandid;

- 14.19. arvamused, retsensioonid, eksperthinnangud jms;
- 14.20. tuletatud teosed, see on teose tõlge, algse teose kohandus (adaptsioon), töötlus (arranžeerimine) ja teose muu töötlus;
- 14.21. teoste kogumikud ja informatsiooni kogumikud (sealhulgas andmebaasid);
- 14.22. muud teosed.

15. Autoriõigusega ei kaitsta (AutÕS § 5):

- 15.1. ideid, kujundeid, mõisteid, teooriaid, protsesse, süsteeme, meetodeid, kontseptsioone, printsiipe, avastisi, leiutisi jms intellektuaalse tegevuse resultate, mis on kirjeldatud, selgitatud või muul viisil väljendatud teoses;
- 15.2. rahvaloominguteoseid;
- 15.3. õigusakte ja haldusdokumente (seadused, seadlused, määrused, põhimäärused, juhendid, käskkirjad) ning nende ametlikke tõlkeid;
- 15.4. kohtulahendeid ning nende ametlikke tõlkeid;
- 15.5. riigi ametlikke sümboleid ja organisatsioonide sümboolikat (lipud, vapid, ordenid, medalid, märgid jne);
- 15.6. päevauudiseid;
- 15.7. fakte ja andmeid;
- 15.8. ideid ja põhimõtteid, millele rajanevad arvutiprogrammi elemendid, kaasa arvatud kasutajaliidese aluseks olevad ideed ja põhimõtted.

16. Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kehtivuse tähtaeg

- 16.1. Autoriõiguse kehtivuse üldine tähtaeg on autori eluaeg ja 70 aastat pärast tema surma, olenemata kuupäevast, millal teos on õiguspäraselt avalikustatud (AutÕS § 38), kusjuures tähtaja kulgemine algab autori surma-aastale järgneva aasta 1. jaanuarist (AutÕS § 43).
- 16.2. Erandid autoriõiguse üldisest tähtajast on kehtestatud ühise autorsuse korral (AutÕS § 39), anonüümselt või pseudonüümi all avalikustatud teostele (AutÕS § 40), kollektiivsele teosele, töökohustuste täitmise korras loodud teosele, audiovisuaalsele teosele ja jätkuväljaandele (AutÕS § 41).
- 16.3. Autoriõigusega kaasnevad õigused (fonogrammitootjate, raadio- ja televisiooniorganisatsioonide, filmi esmasalvestuse tootjate, teose esitajate õigused) kehtivad AutÕS §-s 74 sätestatud tingimustel ja tähtaja kulgemisest arvates 50 aastat. Erandid on kehtestatud õigusele varem avaldamata teosele ja kirjanduskriitilisele või teaduslikule väljaandele (AutÕS § 741).

17. Autoriõigusega kaitstavate teoste vaba kasutamine ja piirangud reprodutseerimisele

- 17.1. Teoste vaba kasutamine hõlmab Eesti Rahvusraamatukogu kogudesse kuuluvate teoste reprodutseerimist:
 - 17.1.1. kogude terviklikkuse ja säilimise tagamiseks (vt. punkt 18);
 - 17.1.2. näituse või kogude tutvustamise eesmärgil (vt. punkt 19);
 - 17.1.3. lugejate (füüsiliste isikute) tellimuse alusel (vt. punkt 20);
 - 17.1.4. juriidiliste isikute tellimuse alusel (vt. punkt 21);
 - 17.1.5. puuetega inimeste huvides (vt. punkt 22).

- 17.2. Eesti Rahvusraamatukogu ei kopeeri tellimuse alusel:
 - 17.2.1. piiratud tiraažiga kujutava kunsti teoseid;
 - 17.2.2. elektroonilisi andmebaase;
 - 17.2.3. arvutiprogramme;
 - 17.2.4. reprograafilisel viisil noote;
 - 17.2.5. audiovisuaalseid teoseid ja helisalvestisi;
 - 17.2.6. digitaalselt raamatuid ja brošüüre kaanest kaaneni (tervikteoseid).
- 17.3. Muud piirangud kopeerimisele vt. punkt 2 ja 6.
- 17.4. Autoriõigusega kaitstavate teoste reprodutseerimine ärilisel või muul käesoleva juhendi punktis 18 - 22 nimetatata eesmärgil ja tingimustel vt. IV peatükk.

18. Autoriõigusega kaitstavate teoste reprodutseerimine kogude terviklikkuse ja säilimise tagamiseks.

- 18.1. Reprodutseerida võib Eesti Rahvusraamatukogu kogudesse kuuluvaid teoseid kogude terviklikkuse ja informatsiooni säilitamise eesmärgil selleks, et asendada kadunud, hävinud, kasutamiskõlbmatuks muutunud teos, või sellise ohu vältimiseks ja ennetamiseks, järgmistel tingimustel:
 - 18.1.1. reprodutseerimine ilma autori, teda esindava organisatsiooni või õiguste omaja kirjaliku loata on lubatud juhul, kui:
 - 18.1.1.1. uut eksemplari ei ole võimalik osta;
 - 18.1.1.2. trükisest valmistatakse digitaalkoopia;
 - 18.1.1.3. digitaalkoopia võrguväljaandest arhiveeritakse "Sundeksemplari seaduse" alusel;
 - 18.1.2. muudel juhtudel tuleb reprodutseerimiseks taotleda luba. Luba vormistatakse lepinguga.
- 18.2. Säilimise tagamiseks valmistatakse teosest tagatiskoopia mikrofilmil ja/või digitaalselt ning digitaalne kasutiskoopia;
 - 18.2.1. auvistest valmistatakse ainult kasutiskoopia;
 - 18.2.2. koopia valmistamine vormistatakse aktiga vastavalt punktis 9 sätestatud korrale.
- 18.3. Punktis 18.2. nimetatud kasutiskoopiad tehakse kättesaadavaks lugemissaalides asuvate eriseadmete (mikrofilmi lugerid, lugejaarvutid jm.) kaudu lugeja tellimuse alusel. Autoril, teda esindaval organisatsioonil või õiguste omajal on õigus seada seaduslikke piiranguid oma teoste kasutamisele lugemissaalides ning anda luba oma teoste kättesaadavaks tegemiseks Internetis. Piirangute iseloom ja kehtivusaeg määratakse kindlaks lepinguga.
- 18.4. Punktis 18.1.2. ja 18.3. nimetatud lepinguid haldab kogude arenduse osakond.

19. Autoriõigusega kaitstavate teoste reprodutseerimine näituse või kogude tutvustamise eesmärgil võib toimuda autori nõusolekuta ja autoritasu maksmata Eesti Rahvusraamatukogu poolt koostatud näitustel, väljapanekutel jm. motiveeritud, mõistlikus mahus.

20. Autoriõigusega kaitstavate teoste reprodutseerimine lugeja (füüsilise isiku) tellimuse alusel on autori nõusolekuta ja autoritasu maksmata lubatud ainult isiklikuks vajadusteks ning õppe- või teaduslikel eesmärkidel.

- 20.1. Reprodutseerida võib mõistlikus, motiveeritud mahus. Tellimus koopia valmistamiseks esitatakse kirjalikult tellimislehel (lisa 2) juhul, kui soovitakse kopeerida teose (v.a. artikkelid) mahust üle 50%. Tellimislehele annab lugeja allkirja, et on teadlik "Autoriõiguse seadusest" tulenevatest nõuetest.
- 20.2. E-raamatukogu teenusena võetakse vastu tellimusi artiklite kopeerimiseks juhul, kui lugeja on tellimislehel (lisa 3) kinnitanud, et on teadlik "Autoriõiguse seadusest" tulenevatest nõuetest.
- 20.3. Kasutuskoopiate valmistamine ja vormistamine:
 - 20.3.1. reprograafilisel reprodutseerimisel võib valmistada ühe kasutuskoopia. Koopia valmistaja on kohustatud koopia esilehele märkima autori nime, teose pealkirja ja ilmumisaastmed ning panema templijäljendi "Isiklikuks kasutamiseks";
 - 20.3.2. digitaalsel reprodutseerimisel valmistatakse kasutuskoopia, mis ei võimalda selle edasist kõrgekvaliteedilist reprodutseerimist. Digitaalkoopiat ei edastata tellijale e-postiga, v.a. juhul, kui punktis 2.2. nimetatud litsentsilepingutega on vastav luba antud.

21. Autoriõigusega kaitstavate teoste reprodutseerimine juriidiliste isikute tellimuse alusel.

- 21.1. Reprodutseerimine on lubatud järgmistel tingimustel:
 - 21.1.1. riigiasutuse või kohtu tellimiskirja alusel õigusemõistmise või avaliku julgeoleku tagamise eesmärgil ulatuses, mis vastab nimetatud eesmärgile ning Riigikogu, Vabariigi Presidendi jt. põhiseaduslike institutsioonide tellimuse alusel ulatuses, mis on vajalik nende tööülesannete täitmiseks. Koopia valmistamiseks vormistab tellimuse vastuvõtja tellimislehe (lisa 2). Tellimusi artiklite reprodutseerimiseks võetakse vastu ka e-raamatukogu teenusena (lisa 3);
 - 21.1.2. teise raamatukogu, arhiivi või muuseumi tellimiskirja alusel nende kogusse kuulunud teose kadumisel, hävimisel või kasutuskõlbmatuks muutumisel. Koopia valmistamiseks vormistab tellimuse vastuvõtja tellimislehe (lisa 2);
 - 21.1.3. teise raamatukogu tellimuse alusel seoses raamatukogudevahelise laenutuse teenuse osutamisega. Koopiaid valmistatakse teise raamatukogu lugejatele ainult isiklikuks kasutamiseks punktis 20 sätestatud tingimustel.
- 21.2. Teised juriidilised isikud saavad tellimusi esitada juhul, kui nad on õiguste omanikud. Oma õigusi tuleb kinnitada kirjalikus vormis.

22. Autoriõigusega kaitstud teoste reprodutseerimine, levitamine ja üldsusele suunamine puuetega inimeste huvides on lubatud viisil, mis otseselt on seotud nende puudega ning ei taotle ärilisi eesmärke. Selline teose vaba kasutamine ei hõlma teoseid, mis on otseselt loodud puuetega inimeste jaoks (näiteks heliraamatud, pimedate kirjas raamatud). Tellimus vormistatakse tellimislehel (lisa 2).

III TEOSTE REPRODUTSEERIMINE, MILLE AUTORIÕIGUSE KEHTIVUSE TÄHTAEG ON LÖPPENUD

23. Reprodutseerimine kogude terviklikkuse ja säilimise tagamiseks toimub vastavalt punktides 6 - 9 sätestatud korrale.
24. Tellimuse alusel kasutuskoopiate valmistamise tingimused:
- 24.1. suuremahulise kopeerimistellimuse puhul, mida ei ole võimalik täita ootetööna, täidetakse tellimisleht (lisa 5);
 - 24.2. reprograafilisel reprodutseerimisel piiranguid eksemplaarsusele ei seata;
 - 24.3. trükiste digitaalsel reprodutseerimisel:
 - 24.3.1. valmistatakse kasutuskoopia, mis ei võimalda selle edasist kõrgekvaliteedilist reprodutseerimist;
 - 24.3.2. ei edastata koopiaid tellijale e-posti teel;
 - 24.3.3. tellimuse alusel valmistatud koopiad raamatutest jt. tervikteostest (v.a. artiklid) arhiveeritakse digitaalarhiivis DIGAR ja tehakse üldsusele tasuta kättesaadavaks e-kataloogi ESTER ja Eesti Rahvusraamatukogu andmebaaside kaudu;
 - 24.4. fotograafilisel reprodutseerimisel:
 - 24.4.1. valmistatakse mikrofilmide kasutuskoopiaid Eesti Rahvusraamatukogus filmitud mikrofilmidest. Mikrofilme kopeeritakse ainult tervikuna (terve rull);
 - 24.4.2. tellijale kuuluvate mikrofilmide reprodutseerimine ja rahvustrükiste mikrofilmimine toimub tellimiskirja alusel järgmistel tingimustel:
 - 24.4.2.1. trükis puudub Eesti Rahvusraamatukogu kogudes;
 - 24.4.2.2. tellija nõustub tagatis- ja kasutuskoopia valmistamisega Eesti Rahvusraamatukogu kogude täiendamise eesmärgil.
 - 24.5. Piirangud kopeerimisele vt. punkt 2 ja 6.
25. E-raamatukogu teenusena saab tellida järgmisi kasutuskoopiaid:
- 25.1. raamatute digitaalkoopiaid. Digiteerimisteenust osutatakse rahvusvahelise võrgustiku "EOD – e-books on demand" (www.books2ebooks.eu) raames alljärgnevalt:
 - 25.1.1. tellida saab kõigist võrgustikku kuuluvatest raamatukogudest tingimusel, et tellija nõustub "Digiteerimisteenuse osutamise tingimustega" (lisa 7). Teenuse osutamise tingimused avaldatakse Eesti Rahvusraamatukogu kodulehel;
 - 25.1.2. Eesti Rahvusraamatukogu kogudesse kuuluvate raamatute digitaalkoopiaid saab tellida e-kataloogis ESTER (viitega "Telli digitaalkoopia" tähistatud raamatud) või täites tellimisvormi e-raamatukogus. Tellimuste administreerimine on automaatne.
 - 25.1.3. raamatuid digiteeritakse ainult kaanest kaaneni;
 - 25.2. artiklite valgus- või digitaalkoopiaid. Tellimus esitatakse koopia tellimislehel (lisa 3).
 - 25.3. mikrofilmide kasutuskoopiaid vastavalt punktile 24.4.1. Koopiate tellimine toimub Eesti mikrofilmide registris EMIFIR (viitega "Telli mikrofilm" tähistatud mikrofilmid).

IV EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU KOGUDESSE KUULUVATE TEOSTE REPRODUTSEERIMINE ÄRILISEL, AVALDAMISE, NÄITUSTEL EKSPONEERIMISE JM. EESMÄRGIL

26. Autoriõigusega kaitstavate teoste reprodutseerimine ärilisel või muul käesoleva juhendi punktis 18 – 22 nimetamata eesmärgil ja tingimustel on lubatud üksnes autori, teda esindava organisatsiooni või õiguste omaja kirjalikul loal, mille taotleb ja esitab tellija.
27. Teoste, mille autoriõigus kuulub Eesti Rahvusraamatukogule, kasutamiseks antakse luba tingimusel, et teose kasutamisel viidatakse Eesti Rahvusraamatukogule.
28. Eesti Rahvusraamatukogu kogudesse ja arhiividesse kuuluvatest teostest koopiate avaldamiseks või näitustel eksponeerimiseks antakse kasutamiseõigus litsentsilepinguga (lisa 8) või kasutusloaga (lisa 9).
29. Tellimusi kopeerimiseks käesolevas peatükis nimetatud eesmärkidel võetakse vastu tellimiskirja alusel, milles peab olema märgitud teose autor, pealkiri ja ilmumisaasta, koopia kasutamise eesmärk, tellija andmed ning nõuded koopia tehnilisele kvaliteedile.
30. Koopia valmistamiseks vormistab tellimuse vastuvõtja tellimislehe eraldi autoriõigusega kaitstud teostele (lisa 2), teostele, mille autoriõiguse tähtaeg on lõppenud (lisa 5) ja arhivaalidele (lisa 6).

Ene Loddes
Teenindusdirektor

Punkti 28. sõnastust muudetud peadirektori 2. märtsi 2010.a käskkirjaga nr 11.